

СОЦІАЛЬНИЙ ВПЛИВ ВНУТРІШНЬОЇ МІГРАЦІЇ НА РОЗВИТОК ІНКЛЮЗИВНОСТІ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Анотація

У статті розглядається проблема вимушеного переселення громадян України внаслідок збройного конфлікту та виклики, які виникають у контексті інклюзивного розвитку країни. Проаналізовано соціально-економічні та інфраструктурні аспекти підтримки внутрішньо переміщених осіб, зокрема питання житлового забезпечення, працевлаштування, доступу до медичних та освітніх послуг. Війна посилила соціальні виключення та навантаження на місцеві органи влади, що потребує комплексного підходу для сталого відновлення та розвитку. Виокремлено принципи інклюзивного розвитку, зокрема рівність, справедливість, людську гідність, активну участь громадян у суспільному житті та виконання конституційних обов'язків як основу для подолання соціально-економічних викликів у період воєнного стану.

Вимушене переселення громадян України з небезпечних зон збройного конфлікту продовжується. Втрата житла, роботи, майна та належних умов для життя стала великим тягарем для цих людей. Незважаючи на труднощі, українці звикли долати тимчасові труднощі, а їхні очікування на швидке вирішення ситуації спричинили певну інертність у діях усіх учасників процесу — як переселенців, так і органів влади, громадських організацій, що займаються захистом їхніх прав. Система підтримки та законодавча база для захисту прав вимушених переселенців була відсутня, не було враховано їхні соціально-психологічні потреби, а також не велося детального обліку цих людей за віком,

Мандула Михайло

КПІ ім. Ігоря Сікорського
mmman@ukr.net

Ключові слова:

внутрішня міграція, інклюзивний розвиток, соціальна інфраструктура, воєнний стан, соціальна інтеграція, місцеве самоврядування, соціальна справедливість, сталий розвиток

освітою, професійним статусом, потребами у житлі, роботі, медичних та освітніх послугах. Масові переміщення населення через війну стали серйозним викликом для суспільної стійкості. Перша хвиля вимушених переселенців сталася в Україні у 2014 році, після анексії Криму та конфлікту на Донбасі, коли було зареєстровано близько 1,5 млн осіб. Повномасштабне вторгнення РФ 24 лютого 2022 року спричинило нову хвилю міграції, і кількість внутрішньо переміщених осіб збільшилася на близько 3,5 млн (Степаненко, 2023).

З точки зору інклюзивного розвитку, інфраструктура повинна забезпечувати рівний доступ до своїх об'єктів, послуг і закладів для всіх

«Driving Economic Recovery: Scaling Digital Education Experiences in Higher Education Institutions»

громадян та суб'єктів господарювання, незалежно від типу чи розміру населеного пункту, в якому вони живуть. Реалізація цього завдання в сільській місцевості, зважаючи на її значну просторову розосередженість та велику кількість малих населених пунктів, потребує більших зусиль і ресурсів, ніж у міських поселеннях. Загальний рівень інфраструктурної забезпеченості сільської місцевості та більшості її населених пунктів значно нижчий порівняно з містами, а доступ до інфраструктури в малих і віддалених селах є гіршим, ніж у центрах виробничих чи територіальних утворень (Павлов & Дідух, 2020).

Створення інклюзивного суспільства в Україні та забезпечення його подальшого розвитку ускладнюється в умовах воєнного стану, оскільки економічний та екологічний стан окремих територіальних громад значно варіюється залежно від їхнього місцезнаходження: на тимчасово окупованих територіях, лінії розмежування, прифронтових зонах і в тилу. Відповідно до цієї градації, завдання, які стоять перед органами місцевого самоврядування, змінюються залежно від ситуації в різних територіальних громадах. Однак кінцеві орієнтири для всіх мають бути спільними — це відновлення України після війни та сталий інклюзивний розвиток.

У рамках інклюзивного розвитку держава і місцеве самоврядування повинні вирішувати специфічні завдання, зумовлені негативними наслідками війни. Війна спричинила різні види соціальних виключень, позбавлення прав та обмеження доступу до суспільних благ і послуг для окремих груп населення, обмежила можливості участі в суспільному житті, роботі та впливу на рішення органів влади. Для забезпечення інклюзивного розвитку України в умовах воєнного стану необхідно проводити комплексні заходи, орієнтуючись на основні складові цього розвитку: соціальну, економічну, фінансову, екологічну, територіальну інклюзію, а також інклюзію різних поколінь (Бородіна & Прокопа, 2019).

Внутрішня міграція, спричинена війною, суттєво посилила навантаження на місцеві органи

влади. Значна кількість переміщених осіб, які прибули до сільських громад, стикаються з комплексом соціальних і економічних проблем, зокрема необхідністю забезпечення житлом, працевлаштуванням, доступом до медичних, освітніх і соціальних послуг. Це виявило критичні слабкі місця у місцевій інфраструктурі та системі управління, які часто виявляються неготовими до таких викликів. Водночас, обмежені ресурси та відсутність системного підходу до вирішення нагальних питань лише посилюють кризу на місцевому рівні, створюючи передумови для соціальної напруженості. Затримка у розв'язанні цих проблем не лише поглиблює існуючі соціальні й економічні диспропорції, але й провокує зростання зовнішньої міграції, що, своєю чергою, сприяє відтоку людського капіталу та подальшому послабленню місцевих громад. У результаті, тимчасові труднощі перетворюються на довгострокові виклики, що вимагають комплексного підходу до їх подолання.

Окрім цього, важливо забезпечити дотримання основних принципів інклюзивного розвитку, які можна систематизувати таким чином: рівність, справедливість, людська гідність, свободи та права, виконання конституційних обов'язків, активна участь у суспільному житті, можливість впливати на рішення влади, доступ до суспільних благ. Варто підкреслити, що в цьому переліку є два додаткові принципи — виконання конституційних обов'язків та активна участь у суспільному житті (Тищенко, 2019). Тому, їх реалізація є обов'язковою для забезпечення інклюзивного розвитку країни. Якщо впровадження інших принципів передбачає переважно заходи та дії з боку державних органів, спрямовані на поширення концепції інклюзивного розвитку, то ці два принципи (необхідність виконання громадянами своїх конституційних обов'язків і активної участі в суспільному житті) вимагають від різних гендерних груп населення взаємних зусиль у контексті інклюзивного розвитку, що, зрештою, призведе до поліпшення якості життя.

Список використаних джерел

1. Бородіна, О. М., & Прокопа, І. В. (2019). Інклюзивний сільський розвиток: науковий дискурс. *Економіка і прогнозування*, 1, 70–85.
2. Павлов, О. І., & Дідух, С. М. (2020). Інклюзивний розвиток України як система. *Проблеми економіки*, 4(46), 75–81.
3. Степаненко, С. В. (2023). Методичні домінанти становлення та розвитку інклюзивної економіки. *Бізнес-навігатор*, 3(73), 94–100.
4. Тищенко, О. П. (2019). Інклюзивний розвиток національної економіки України: передумови та домінанти формування стратегії управління. *Бізнес Інформ*, 9, 71–79.